

LES DIMENSIONS TEMPORAL I ESPACIAL EN LA COCONSTRUCCIÓ NARRATIVA DE LA IDENTITAT PERSONAL: IMPLICACIONS PER A LA PSICOTERÀPIA

**Meritxell Pacheco
Sergi Corbella**

*"(...) no som sinó els
coautors de les nostres
pròpies narratives"
(MacIntyre, 1981, p.213)*

Partint de la premissa que la comunicació mitjançant històries és una activitat humana bàsica, en aquest article considerem les dimensions temporal i espacial en la construcció narrativa de la identitat personal. Conceptualitzem l'activitat narrativa com la forma de comunicació que millor estructura l'experiència de viure en un temps i en un moment històric i cultural, i així aporta un sentit de continuïtat personal com a ésser social. Finalment, s'exploren algunes de les implicacions per a la psicoteràpia de considerar la identitat personal com una activitat narrativa compartida.

Perquè la persona pugui donar sentit a qualsevol fet de la vida quotidiana, li és necessari situar-lo en un lloc i en un moment determinats. És a dir, per possibilitar la comprensió d'algun acte (z), l'hem de posar en un mapa de referència on el temps (t) i l'espai (x) són els principals eixos de coordenades. L'espai permet ubicar l'acció en una situació concreta (x), de tal manera que la contextualització ens proporciona informació sobre la mateixa acció. L'altra coordenada de referència, el temps, ens situa l'acció o el fenomen en un determinat moment (t). La situació dels diferents esdeveniments en l'escala temporal permet que la persona pugui trobar una coherència en els fets i una posterior explicació de la cadena seqüencial. Einstein va descriure l'íntima relació existent entre l'espai i el temps considerant-los com "aspectes diferents d'un mateix quelcom" (Feixas i Villegas, 1990, p. 35).

Per a Kant, la ment és creadora de significat i necessita categories *a priori* com l'espai i el temps per possibilitar el coneixement (Feixas i Villegas, 1990). D'aquesta manera, l'espai i el temps no deixen de ser unes construccions humanes per facilitar la comprensió del món que ens envolta. La concepció del temps i de l'espai està directament relacionada amb la visió que es té del món i de la persona en un moment històric cultural concret. Per tant, la construcció d'ambdues dimensions ha anat canviant substancialment al llarg dels anys, tant en el sentit profund de cada coordenada com en la manera de relacionar-se l'una amb l'altra.

Des dels primers homínids fins als nostres temps, les nocions d'espai i temps

han sofert interpretacions subjectives diverses. L'home primitiu desenvolupava la seva existència en l'espai que coneixia, i quan empenia una vida nòmada es desplaçava de manera que tingués temps per familiaritzar-se amb el territori (Cavalli, L. i Cavalli, F., 1994). Possiblement, no fa massa dècades, a l'hora de comunicar-se amb els altres allò més habitual era que els interlocutors tinguessin coneixement del lloc -espai- en el qual era situat un relat. Els referents espacials eren escassos, però coneguts (Cavalli, L. i Cavalli, F., 1994). Contràriament, el temps era molt menys concret que en l'actualitat, era menys valorat i les referències que s'hi feien eren molt imprecises; "fa una estona" era una expressió que avui requereix, sovint, molta més precisió. El procés històric ha esdevingut antagònic pel que fa a la temporalitat i a la noció d'espai. El temps és mesurat cada vegada amb més concreció, i l'espai és com més va més inconcret.

El *ciberespai* i la realitat virtual obren una nova via per relacionar-se amb un món sense espai físic real, però existent en la percepció de la persona. Si parlem de realitat virtual podem dir que el concepte d'espai pateix certes modificacions, com ara pot ser l'eliminació de l'element físic tangible substituït per un espai fictici dissenyat el qual, si el volíem ubicar en algun lloc, el situaríem en els components de l'ordinador que necessita un element imprescindible com la xarxa neuronal humana per fer que existeixi un món virtual. Alguns autors han explicat el concepte de ciberespai amb metàfores il·lustratives i curioses, com la de Barlow que el va definir com "el lloc on ets quan estàs parlant per telèfon" (Rucker, Sirius i Mu Queen, 1993, p. 78). La realitat virtual també pot modular la concepció del temps, ja que possibilita la creació "d'altres temps" que no siguin pròpiament el que alguns considerarien "temps real". És a dir, es pot dissenyar un món virtual que se situï en un lloc inexistent i en un temps passat o futur, també inexistent.

Alhora hi ha un aspecte en el qual ambdues construccions (temps i espai) han sofert un procés similar: tan el temps com l'espai han estat cada vegada més valorats, de manera que avui en dia constitueixen dues de les riqueses més importants, en dos sentits: riquesa en un sentit mercantilista: l'hora i el metre quadrat són dues dimensions de riquesa i, al mateix temps, són dues dimensions que, des de sempre, han esdevingut indispensables com a forma d'ordenar l'existència relatant qualsevol mena d'història, també la història sobre un mateix (en aquest darrer sentit, podríem parlar de "riquesa comunicacional"). Així, com afirma Sluzki (1995, p.55): "El nostre món es constitueix en i a través d'una xarxa de relats o narratives múltiples"; aquests relats tindrien un nivell de dominància variant segons el context, i a partir d'ells establím normes de conducta, ordenem els fets en el temps i hi atribuïm significats (Gergen, 1982; Shotter, 1984; Sluzki, 1995).

La identitat personal com a narració del self

La comunicació mitjançant històries és una activitat humana bàsica. Si, com hem dit en l'apartat anterior, ordenem l'experiència per mitjà d'històries o narratives (vegeu, per. ex., Pacheco, en premsa, per a una discussió sobre la factibilitat de considerar en psicologia ambdós termes com a sinònims), podem afirmar amb Bru-

ner (1990) que la narrativa és també una forma de coneixement. El tipus de coneixement que l'ésser humà construeix mitjançant processos narratius és un coneixement contextualitzat en un món relacional. Aquest coneixement s'organitza i concreta mitjançant les històries que la persona crea a partir de la participació en els discursos que té disponibles en el seu context cultural de referència (novel·les, pel·lícules, programes de televisió, històries filosòfiques, morals i místiques...). El pol de contrast del coneixement narratiu és el coneixement paradigmàtic (Bruner, 1990). Segons Bruner, el coneixement paradigmàtic és propi del coneixement científic; és abstracte, lògic, predictiu i no té en compte el context social.

El pensament científic o paradigmàtic, imperant durant el període cultural modern, dificultava que es considerés la significació de les històries personals. Tenint en compte la distinció establerta per Spence (1982) entre veritat històrica i veritat narrativa, durant la modernitat únicament es considerava la veritat històrica d'aquestes històries. A partir del "gir narratiu" esdevingut a la dècada dels vuitanta en les ciències socials, en general, i en psicoteràpia en particular (veure, per ex., McLeod, 1997; Neimeyer i Mahoney, 1995), es considera la utilitat d'aproximar-se al coneixement de les persones a partir de les seves històries d'identitat i tenint en compte la veritat narrativa (consistència interna) d'aquestes històries (Pacheco i Botella, 1998).

En aquest sentit, considerar la narrativa com una forma de coneixement implica acceptar l'estructura narrativa de la identitat personal. L'estructura narrativa és aquella que permet "interconnectar esdeveniments de manera que es desenvolupin estructures significatives" (Hermans & Kempen, 1993, p. 22). Aquesta interconnexió o entramat d'esdeveniments és significativa en el sentit que s'estructura seqüencialment, bé sigui sobre la base de relacions temporals, espacials o causals (Botella, Neimeyer, Herrero, Pacheco, Figueras, i Werner-Wildner, en premsa).

En una estructura narrativa, el significat de cada esdeveniment ve determinat per la seva localització en la totalitat de la seqüència o entramat narratiu. Per donar sentit a una història, se n'ha d'extreure l'entramat a partir d'aquests elements constitutius. Aquesta característica de la narrativa porta a considerar l'experiència com un procés (cada acció ve precedida d'una altra i porta a una altra). Aquest procés narratiu aporta un sentit de continuïtat a l'experiència personal; cada part de la història mostra segments d'acció o sentiment que, d'alguna manera, porten a un futur emergent. La seqüencialitat d'una història implica un passat que es va transformant en un futur. En paraules de Neimeyer (1994, p. 238):

"(...)la narrativa té tant una dimensió històrica (en el sentit que selecciona i inclou esdeveniments passats, bé siguin reals o imaginaris) com una projecció anticipatòria (en el sentit que vol arribar a una conclusió o punt final que es postula amb més o menys claredat i convicció).

El fet d'estar contínuament construint narratives sobre el nostre passat i futur, constitueix el nucli de la identitat personal. Puix que la narrativa és la forma de comunicació que millor captura l'experiència de la temporalitat, de viure en un temps, proposem una alternativa al terme tradicional "autoconcepte": entendre la identitat com una narrativa del *self*. Aquesta alternativa narrativa de conceptualit-

zar la identitat, contempla la dimensió espaciotemporal de l'existència humana. Com afirma Spence (1982, p. 458):

"Una part del meu sentit del *self* depèn del fet que sóc capaç d'anar endarrere i endavant en el temps i de teixir una història sobre qui sóc, com he arribat a ser de la manera que sóc, i sobre a on estic anant, una història que s'alimenta i se sustenta a si mateixa contínuament. Si em treuen això, seré significativament inferior".

L'espai i el temps en la construcció de les narratives d'identitat

La majoria d'autors que s'han ocupat de l'estudi de la narrativa, i en concret de l'estudi de la construcció de narratives d'identitat, n'han considerat tradicionalment la dimensió temporal (vegeu, per. ex., Gergen, 1988; Sarbin, 1990). La dimensió espacial sovint ha estat ignorada. D'altra banda, Hermans i Kempen (1993) emfatitzen el fet que les nocions de temps i d'espai són igualment importants en l'organització de la narrativa. Aquests autors proposen que, tot i que és necessari reconèixer el rol essencial de la continuïtat temporal en el sentit de *self*, no es pot obviar la diferenciació intrínseca de les diverses "posicions del jo" (concepte que podria equiparar-se a la noció "diferents rols de la persona"). Així, "el *self* funciona com una multiplicitat de posicions que es localitzen en diferents llocs en un paisatge imaginari" (Hermans i Kempen, 1993, p. 58). Aquestes diferents "posicions del *self*" són elements constituents de la narrativa i estan en contínua relació dialògica entre ells. En la mesura que les diferents posicions del *self* estiguin més interrelacionades dialògicament, la persona incrementarà el sentit de coherència de la seva narrativa d'identitat. En la mesura que es vivencin les diverses posicions del *self* com a separades, en la narrativa d'identitat de la persona hi haurà diferents personatges i això dificultarà arribar a un sentit de "*self* unificat".

De tota manera, la idea d'unitat en les històries d'identitat personal es basa en una conceptualització moderna del *self*, des de la qual s'entén la persona com un "jo unificat" que es va afermant al llarg del temps. En termes narratius, Hermans i Kempen (1993) afirmen que el *self* seria en aquest sentit un narrador omniscient que percep i organitza els esdeveniments des d'una "posició centralitzada". Contràriament, des d'un posicionament dialògic es considera que afirmar la idea de "*self* unificat", de narrador omniscient, implica negar la diversificació i el conflicte personal que, un cop superat, facilita l'extensió del camp experiencial de la persona.

Així, si entenem el *self* com un "*self* narratiu", la identitat que vivencia una persona es constitueix a partir de les històries que explica sobre si mateixa. Aquestes narratives d'identitat es construeixen mitjançant múltiples interaccions socials, i és en aquest sentit que McLeod (1997) parla d'un "*self* narratiu múltiple". Tanmateix, la narrativa proporciona una estructura seqüencial en la qual es poden integrar les experiències més caòtiques del "*self* fragmentat" el qual, segons Gergen (1991), defineix les persones que viuen en un moment cultural postmodern.

Quant a la construcció de les narracions del *self*, Hermans (1995) destaca dos aspectes del *self*, un de processual i l'altre organitzacional. L'aspecte processual es refereix a la naturalesa històrica i a l'orientació espaciotemporal de l'experiència

personal. Pel que fa a l'aspecte organitzacional, Hermans (1995) apunta:

"L'aspecte organitzacional emfatitza que la persona, a través del procés d'auto-reflexió, crea un tot compost d'experiències divergents associades amb diferents posicions en el temps i l'espai. En aquest tot compost, les experiències són ordenades en una narració del self coherent i intel·ligible" (p. 248).

Tenint en compte els aspectes processual i organitzacional del *self*, així com les característiques ja mencionades quant a la construcció de narracions del *self*, considerem que, en el cas òptim, una narració d'identitat hauria de ser capaç d'explicar l'experiència passada i de predir l'experiència futura, contribuint al manteniment d'un sentit de continuïtat històrica personal. Aquesta seria la funció psicològica individual -o intrapersonal, en paraules de Neimeyer (1995)- de les narracions d'identitat, al sentit de la qual també es refereix Gergen (1994, p. 187): "la nostra identitat present no és un esdeveniment misteriós i sobtat, sinó un resultat sensible d'una història de vida (...) Aquestes creacions de caire narratiu podrien ser essencials per donar a la vida un sentit de significat i direcció." De la mateixa manera, també suggerim la funció social de les narracions d'identitat, ja que serveixen de fonament comú -consensuat o no- a un conjunt de pràctiques ritualitzades d'interacció. Per a una comunitat determinada, aquestes pràctiques seran més o menys homogènies d'acord amb la similitud entre les narracions d'identitat dels seus membres. Així, la funció de les narracions d'identitat és auto i heterojustificativa.

En un intent de síntesi, si entenem la identitat com allò amb què la persona respon a la pregunta "qui sóc jo?" més la teoria o narració personal coconstruïda sobre com ha arribat a ser com és (Botella *et al.*, en premsa), estem conceptualitzant la identitat -d'acord amb el construccionisme social- com el posicionament en un discurs culturalment disponible, entenent com a discurs "un conjunt d'afirmacions que constitueixen un objecte" (Burr, 1995, p. 184). Si bé normalment utilitzem "posicionament" com a sinònim de presa de posició en un discurs, també es pot entendre coherentment com a l'actitud que un assumeix en una relació interpersonal. En ambdós sentits, la noció de posicionament apareix com a vincle entre l'espai (relacional i contextualitzat en un moment històric-cultural) i la coconstrucció de la identitat personal. La identitat es va coconstruïnt durant tot el cicle vital i, en un nivell nuclear, permet mantenir una sensació de continuïtat temporal i contextual com a ésser social.

El self com a narrador i personatge de les seves històries

El *self* no és una entitat apartada del món i existint en ella mateixa, sinó, més aviat, s'estén cap a aspectes específics de l'ambient, tan interpersonal com físic (Rosenberg, 1979). Si la identitat del *self* és equiparable a una construcció narrativa, podem considerar el self com un "narrador d'històries" o, en termes de Hermans & Hermans-Jansen (1995, p. 1), com "algú que té una història a explicar sobre la seva pròpia vida. Explicant aquesta història la persona atorga una especial significació a esdeveniments particulars (o grups d'esdeveniments) que funcionen com a unitats de significat". Allò que ens distingeix com a éssers humans és el fet de ser explica-

dors creatius d'històries, de tenir la capacitat de descentrar-nos de les narracions i explicar els nostres propis contes (Gonçalves, 1995b).

Aribats en aquest punt, i d'acord amb la clàssica distinció establerta per William James (1890) segons la qual el *self* pot ser dividit en (a) el *I* (o *self* com a coneixedor/observador/subjecte/autor) i (b) el *me* (o *self* com allò conegut/observat/objecte/actor o personatge narratiu) hi té cabuda la consideració en les narracions del rol d'autor i d'actor (subjecte o objecte). Com descriu Hermans (1995, p. 249), la construcció narrativa és possible perquè amb "el *self* com a autor, el *I* pot construir imaginativament una història en la qual el *me* és el protagonista (...) el *self* com a autor pot imaginar el futur i reconstruir el passat, descrivint-se a si mateix com a actor" (p. 249).

Gonçalves (1995b), en un intent de conciliació entre ambdues dimensions del *self*, el *self* com a objecte i com a subjecte, presenta l'alternativa del *self* com a projecte, és a dir: "tirar els objectes cap endavant en un procés de moviment continu, inacabat i d'alguna manera impredecible" (Gonçalves, 1995b, p. 197). Des d'aquesta posició, l'ésser humà és un narrador que viu alternant la posició de subjecte (fenomen mental) i objecte (fenomen físic) en la construcció de la seva història; transcendeix aquesta distinció per convertir-se en "projecte", per endinsar-se en el món de les potencialitats, de les construccions humanes tant intel·lectuals com físiques. "En el procés de la narració humana, l'individu és simultàniament l'escriptor, allò escrit i el crític literari" (Gonçalves, 1995b, p. 197). En termes de Lehrer (1988, p. 196): "per reconciliar el *I* amb el *me* desenvolupo el *self* com a text... que simultàniament és escrit i llegit. Llegir parts d'aquest text correspon al *me* i escriure'l al *I*".

En la mateixa línia, Jaynes (1976) argüeix que el *self* pot ser considerat com un "espai mental". El *I* construeix un espai anàleg i, metafòricament, observa (i narra) el *me* movent-se en aquest espai; aquest procés pot denominar-se narrativització, i tant l'estructuració del nostre comportament com l'assignació de causes a aquest formen part d'aquest procés.

Implicacions per a la psicoteràpia

Aquest darrer apartat constitueix una breu reflexió sobre la pràctica de la psicoteràpia en el moment històricocultural actual. En la seva comprensió de la psicoteràpia en termes culturals i històrics, McLeod (1997) desenvolupa l'evolució del concepte de persona (per ex., de les característiques principals de les seves narratives d'identitat) a partir d'allò que considera els tres principals períodes de desenvolupament cultural: període tradicional, modernitat i postmodernitat. Encara que el mateix autor reconeix que aquesta divisió és una simplificació excessiva, la distinció resulta útil per a contextualitzar el sorgiment formal de la psicoteràpia durant la modernitat i per a reflexionar sobre com els canvis en el concepte de *self* que es donen durant la postmodernitat requereixen una transformació de la conceptualització i la pràctica de la psicoteràpia.

La idea moderna del *self* individual, perfectament integrat i autònom porta a

pràctiques psicoterapèutiques preferiblement individuals i pretesament objectives (lliures de valoracions morals), basades en el coneixement científic i en l'autoritat del terapeuta com a portador d'aquest coneixement. El pas a una conceptualització postmoderna del *self* com a relacional, fragmentat i saturat (Gergen, 1991), com a producte de la coconstrucció i de la negociació de narratives en un context interpersonal, possibilita la visió de la psicoteràpia com un procés conversacional de reconstrucció de narratives (Botella i Pacheco, en revisió editorial; McNamee i Gergen, 1992). McLeod (1997, p. 48) defineix la psicoteràpia com "un procés en el qual client i terapeuta treballen conjuntament per descobrir l'avaluació dels esdeveniments socials que conformen les històries del client, i d'aquesta manera arribar a una reavaluació més satisfactòria d'aquests esdeveniments." Amb la creació conjunta de nous significats, el client és capaç d'assolir noves formes d'acció. En aquesta definició de psicoteràpia, la narrativa constitueix en si mateixa una guia per a l'acció i apareix com quelcom que proporciona estructura i significació a l'estreta relació entre cultura i construcció de la identitat.

Des d'aquesta perspectiva, totes les formes de psicoteràpia podrien considerar-se teràpies narratives. El client explica les històries que ha construït sobre si mateix a partir de la seva participació en les formes de discurs culturalment disponibles, i durant la seva participació en un altre procés discursiu -el procés psicoterapèutic- es dona una transformació d'aquestes històries. Gonçalves (1995) equipara la funció del terapeuta amb la del crític literari: interpretar narracions preexistents i cocrear històries alternatives. La teràpia es converteix en un escenari per a l'assaig de narratives alternatives. Gonçalves (1995, p. 199) afirma:

"La psicoteràpia és un escenari ben establert per explicar i fabricar històries.

Com Narcís, els clients comencen a reconèixer-se a ells mateixos en l'espill de les seves històries, i simultàniament són objectes, subjectes i projectes de sí mateixos. En la protecció del nínxol terapèutic, pretenen conquerir la versatilitat d'un text".

Els terapeutes poden ajudar de diverses maneres els seus clients a renarrar les seves històries, per exemple encoratjant-los a experimentar amb el seu propi comportament -el *role-playing* o la teràpia de rol fix podrien ser útils en aquest sentit- per crear noves històries i/o renarrar les antigues. La forma d'afavorir la renarració d'històries dependrà de l'aspecte pel qual la narració preexistent ha deixat d'ser útil; si, per exemple, és massa flexible o massa rígida, concretitzada o abstracta (Viney, 1990). Segons Viney (1990), en teràpia les històries haurien de proporcionar integració però mai arribar a la inflexibilitat; ser internament consistents, però només el suficient per permetre prediccions viables; integrar els esdeveniments en el temps per aconseguir una visió coherent del passat, el present i el futur, així com contenir eleccions viables per als clients. També és interessant que atorguin sentit de poder i esperança als clients en teràpia. Es pretén una aproximació a un nou joc de llenguatge que permeti accedir a maneres alternatives de reconstruir la narració actual del client.

"El concepte de curació és substituït pel de canvi, que implica, com a criteri, la dimensió temporal i evolutiva. Ja no es tracta, per exemple, de combatre les

idees absurdes del pacient o de modificar o corregir els seus hàbits disfuncionals, sinó d'entendre el sentit de l'acció humana, la qual és fonamentalment discursiva i es desenvolupa a través de la pròpia història com una estructura narrativa". (Villegas, 1995, p. 3).

BIBLIOGRAFIA

- Botella, L., Neimeyer, R.A., Herrero, O., Pacheco, M., Figueras, S., & Werner-Wildner, L.A. "The meaning of your absence: One father's story of grief". A R.A. Neimeyer (Ed.) *Meaning reconstruction and loss*. Washington D.C.: American Psychological Association (en premsa).
- Botella, L., i Pacheco, M. (en revisió editorial). "Teràpia familiar constructivista: Una aproximació narrativa relacional". A C. Pérez (compilador), *Familia: Nuevas aportaciones*.
- Bruner, J. (1990). *Acts of meaning*. Cambridge, M.A.: Harvard University Press.
- Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. London: Routledge.
- Cavalli, L. i Cavalli, F. (1994). *Qui som, historia de la diversitat humana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Feixas, G. i Villegas, M. (1990). *Constructivismo y Psicoterapia*. Barcelona: PPU.
- Gergen, K.J. (1982). *Toward transformation in social Knowledge*. New York: Springer-Verlag.
- Gergen, K.J. (1988). "If persons are texts". A S.B. Messer, L.A. Sass & R.L. Woolfolk (Eds.), *Hermeneutics and psychological theory: Interpretive perspectives on personality, psychotherapy and psychopathology* (pp. 28- 51). New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Gergen, K.J. (1991). *The saturated self: Dilemmas of identity in modern life*. New York: Basic.
- Gergen, K. J. (1994). "Exploring the postmodern: Perils and potentials". *American Psychologist*, 49, 412-416.
- Gonçalves, Ó.F. (1995). "Hermeneutics, Constructivism and Cognitive-Behavioral Therapies: From the object to the project." A R.A. Neimeyer & M.J. Mahoney (Eds.), *Constructivism in Psychotherapy* (pp. 195-230). Washington, DC: American Psychological Association.
- Hermans, H.J.M. (1995). "From assessment to change: The personal meaning of clinical problems in the context of the self-narrative". A R.A. Neimeyer & M.J. Mahoney (Eds.), *Constructivism in Psychotherapy* (pp. 247-272). Washington, DC:

American Psychological Association.

Hermans, H.J.M. & Hermans-Jansen, E. (1995). *Self-narratives: the emergence of meaning*. New York: Guilford Press.

Hermans, H.J.M., & Kempen, H. J. G. (1993). *The dialogical self: Meaning as movement*. San Diego, CA: Academic Press.

James, W. (1890). *The principles of psychology*. New York: Holt.

Jaynes, J. (1976). *The origin of consciousness in the breakdown of the bicameral mind*. Boston: Houghton Mifflin.

Lehrer, R. (1988). "Characters in search of an author: The self as a narrative structure". A.J.C. Mancuso & M.L.G. Shaw (Eds.), *Cognition and personal structure: Computer access and analysis* (pp. 195-228). New York: Praeger.

MacIntyre, A. (1981). *After Virtue: A study in Moral Theory*. London: Duckworth.

McLeod, J. (1997). *Narrative and Psychotherapy*. London: Sage.

McNamee, S.M., and Gergen, K.J. (1992, Eds.). *Therapy as social construction*. London: Sage.

Neimeyer, R.A. (1994). "The role of client-generated narratives in psychotherapy". *Journal of Constructivist Psychology*, 7, pp. 229- 42.

Neimeyer, R.A. (1995). "Client-generated narratives in psychotherapy". A.R.A. Neimeyer & M.J. Mahoney (Eds.), *Constructivism in Psychotherapy* (pp. 231- 246). Washington, DC: American Psychological Association.

Neimeyer, R.A. and Mahoney, M.J. (1995, Eds.). *Constructivism in Psychotherapy*. Washington, DC: American Psychological Association.

Pacheco, M. (en prensa). "A story about stories in psychotherapy". *Journal of Constructivist Psychology*.

Pacheco, M., & Botella, L. (1998, September). *Changes in self-construction over the course of constructivist psychotherapy: A case study using repertory grid and self-characterization*. Paper presented at the VI International Congress on Constructivism in Psychotherapy. Siena, Italy.

Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.

Rucker, R., Sirius, R. and Mu Queen (eds). (1993). *Mundo 2000: Auser's guide to the new Edge*. London: Thames and Hudson.

Sarbin, Th.R. (1990). "The narrative quality of action". *Theoretical and Philosophical Psychology*, 10, 49- 65.

Shotter, J. (1984). *Social accountability and selfhood*. New York: Basil Blackwell.

Sluzki, C.E. (1995). "Transformaciones: una propuesta para cambios narrativos en psicoterapia". *Revista de Psicoterapia*, 6 (22-23), 53-70.

Spence, D. (1982). *Narrative truth and historical truth*. New York: Norton.

Villegas, M. (1995). "La construcción narrativa de la experiencia en psicoterapia". *Revista de Psicoterapia*, 6 (22-23), 5-19.

Viney, L.L. (1990). "Psychotherapy as shared reconstruction". *International Journal of personal Construct Psychology*, 3, 437- 456.

ABSTRACT

Partiendo de la premisa que la comunicación mediante historias es una actividad humana básica, en este artículo consideramos las dimensiones temporales y espaciales en la construcción narrativa de la identidad personal. Conceptuemos la actividad narrativa como la forma de comunicación que mejor estructura la experiencia de vivir en un tiempo i en un momento histórico y cultural, y así aporta un sentido de continuidad personal como ser social. Finalmente, se exploran algunas de las implicaciones para la psicoterapia de considerar la identidad personal como una actividad narrativa compartida.

En commençant par la prémisse que la communication moyennant des histoires est une activité humaine basique, dans cet article les dimensions temporelles et spatiales dans la construction narrative de l'identité personnelle, sont considérées. On estime l'activité narrative comme la meilleure forme de communication pour structurer l'expérience de vivre dans un temps et dans un moment historique et culturel, et de cette manière apporte un sens de continuité personnelle comme être social. Finalement, quelques implications pour la psychothérapie de considérer l'identité personnelle comme une activité narrative partagée, sont explorées.

Departing from the premise that communication through stories is a basic human activity, in this article we consider both temporal and space dimensions for the narrative construction of personal identity. We conceptualize the narrative activity as the best form of communication for giving structure to the experience of living on a cultural and historical context; thus, it furnishes a sense of personal continuity as a social being. Finally, some of the implications for psychotherapy of considering personal identity as a shared narrative activity are explored.

